

Rens Wijnakker

Onderzoeker en landschapsarchitect bij FABRICations



Rens Wijnakker is landschapsarchitect en onderzoeker bij ontwerp bureau FABRICations. Hier werkt hij sinds 2012 aan projecten waar landschap en verstedelijking elkaar raken. Van 2018-2019 was hij één van de hoofdontwerpers betrokken bij het omvangrijke ontwerp onderzoek Groene Hart dat in opdracht van de 3 provincies Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht is uitgevoerd.

Het ontwerp onderzoek Groene Hart exploreert de mogelijkheden en voorwaarden voor een toekomstbestendig, adaptief en gedifferentieerd Groene Hart, waarin de vele verschillende bodemtypes de hoofdrol spelen. Naast ontwerp bureaus Sant en Co en FABRICations werd er met verschillende overheden samengewerkt en werden er ook meerdere experts bij het project betrokken.

“De belangrijkste bevindingen gaan over bodemdaling en het waterpeil. In veel studies wordt gesuggereerd dat om de CO2-uitstoot van het Groene Hart te reduceren, het hele gebied vernat moet worden. Echter is dit niet per se overal de beste oplossing, en komen er bij het vernatten weer andere problemen kijken, zoals een verhoogde methaanuitstoot en een verhoogd risico op wateroverlast. In het ontwerp onderzoek hebben we juist gekeken naar wat nou het ideale waterpeil is per type bodem, en dan vervolgens naar de gevolgen die dit heeft voor het huidige landgebruik. Vervolgens kan worden bepaald of een functieverandering nodig is, en zo ja welke landbouwvorm er wél mogelijk is. Op sommige plekken zal extensivering van de huidige melkvee-industrie al voldoende zijn, maar op andere plekken gaat men misschien over op de teelt van cranberries, riet of natuurontwikkeling.

Wat hier interessant aan is, is dat men vervolgens in het landschap de verschillende bodemtypes kan gaan lezen aan de hand van de gewassen die er groeien. Bovendien verwijst dit ook weer naar het verleden; nu lijkt het Groene Hart één groot groen biljartlaken, terwijl dit vroeger veel meer gedifferentieerd was. Toen zag je bijvoorbeeld voornamelijk bebouwing op de hogere kleiruggen, hierachter teelt van verschillende gewassen, en de laagst gelegen delen werd gebruikt als grasland voor het vee. Kortom; peilbeheer ligt

“ Ik denk dat de oneindige leegte toch wel de grootste kwaliteit van het Groene Hart is; dat je overal waar je kijkt de lucht kan zien, de wolken en de zon. ”

veel genuanceerder, en dit heeft voordelen voor de kwaliteit van het landschap.

Boeren zijn de grootste gebruikers van het Groene Hart, en dus ook een belangrijke beheerder van het landschap. Bij veel maatregelen en regelgeving omtrent bijvoorbeeld stikstof en de klimaatdoelen zijn de kosten voor de boer, terwijl de baten de hele maatschappij treffen. Het doorrekenen van nieuwe bedrijfsmodellen voor de agrarische sector bleek een cruciale stap, omdat het noodzakelijk is om te kunnen aantonen dat deze oplossingen economisch vitale gebieden kunnen opleveren, maar ook om boeren te overtuigen dat ook met een andere bedrijfsvoering een goede boterham valt te verdienen. Verandering is uiteindelijk onontkoombaar. Echter hoeft het Groene Hart niet in één keer helemaal te veranderen, maar kan het gebied boerderij voor boerderij worden getransformeerd.

Ondanks dat het een gevoelig onderwerp is denk ik dat in het Groene Hart woningbouw nodig kan zijn om bepaalde gebieden vitaal te houden. Bewoners kunnen ook de verantwoordelijkheid krijgen voor het landschap waarin ze wonen, wat kan bijdragen aan de kwaliteit van de omgeving. Bovendien denk ik ook dat er veel te verbeteren is op de grens van stad en platteland, een gebied dat nu vaak óf een harde overgang is, of juist rommelig en ongeorganiseerd.

Toch is het een moeilijke keuze, want misschien is het hele Groene Hart over 50 of 100 jaar wel één groot moerasgebied. Is het dan slim om nu te gaan bouwen, op veenbodems? Misschien is het dan handiger om op de hoger gelegen kleiruggen de woningbouw te concentreren, daar is ook de infrastructuur al.

De belangrijkste waarde van het Groene Hart? Ik denk dat de leegte toch wel de grootste kwaliteit is, dat je overal waar je kijkt de wolken, de lucht kan zien. En het is belangrijk om te erkennen dat het Groene Hart er is in functie van de Randstad, en niet per se voor de boer. Dit klinkt misschien onaardig naar de boer, maar de openheid van het landschap is juist beschermd omdat het de kwaliteit van leven in de omliggende steden bevordert. Als dit niet zo was, was het gebied waarschijnlijk al veel meer verstedelijkt.”

Anne Koning

Gedeputeerde provincie Zuid-Holland



Anne Koning is sinds 2019 namens PvdA lid van het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland, met portefeuilles Wonen, Ruimtelijke Ordening, Recreatie en Sport. Hiervoor was zij o.a. in de politiek actief in Delft, waar zij als wethouder betrokken was bij Ruimtelijke Ordening. We interviewen Anne Koning samen met Tanja Verbeeten, hoofd Ruimtelijk Beleid en Wonen Provincie Zuid-Holland. Dit gesprek is in samenspraak met beiden tot stand gekomen.

“Het Groene Hart is een enorme groen-blauwe long in een verder zeer verstedelijkt gebied. Het vervult een aantal functies die de stad er omheen niet helemaal kan vervullen, zoals voedselproductie, recreatiemogelijkheden en waterberging. Men moet de openheid van het landschap niet slechts zien als de aanwezigheid van uitgestrekte velden vol Engels raaigras, maar ook als de afwezigheid

van steen. Het zijn van niet-stad is één van de kernwaardes van het Groene Hart, het geeft lucht in de ring van steden er omheen. Tegelijkertijd is de openheid van het landschap in het Groene Hart ook vergankelijk, als er niks meer zou gebeuren zou het al gauw weer één groot moerasbos worden.

Bodem en water zijn leidend in het beleid voor de toekomstige ontwikkelingen binnen het Groene Hart. De consequentie hiervan is dat het landgebruik in het gebied de komende tijd op veel plekken zal gaan veranderen. Met het oog op bodemdaling zal op kwetsbare veenbodems de melkveeindustrie waarschijnlijk extensiever worden. Dit biedt dan weer ruimte voor biodiversiteit, terwijl het karakter van het Groene Hart hiervoor niet wezenlijk hoeft te veranderen. In gebieden die flink vernat moeten worden kan men overgaan op natte teelten, zoals cranberry of lisdodde voor de bouw.

Als de Randstad in de toekomst drukker wordt, zal de recreatiebehoefte in het Groene Hart toenemen. Dit kan goed samen gaan met het bodem- en waterbeleid, denk aan moerasbos met vlonders, of een route per boot tussen de vele meren die het gebied telt. Recreatie betekent niet alleen maar fietsen langs een weiland met een paar koeien.

De woonbehoefte is in de provincie Zuid-

“ Het Groene Hart is nu een groen biljartlaken met één functie en één uiterlijk, maar waar we naar streven is een quilt; waarin allerlei patronen te zien zijn maar wat nog wel als een geheel te beleven is. ”

Holland groter dan in veel andere provincies. Binnen de huidige woningopgave van 1 miljoen woningen, wordt grofweg 1/5 hiervan toegeschreven aan de provincie Zuid-Holland, terwijl we maar één van de twaalf provincies zijn. Binnen Zuid-Holland zijn een aantal grote steden (Den Haag, Rotterdam) te vinden, maar ook een aantrekkelijk buitengebied en kleine dorpen. Echter zijn er ook bereikbaarheidsproblemen in het gebied, wat een extra reden is dat de woningbouw vooral binnen de bestaande stads- en dorpsgrenzen gepland is. Bouwen binnen bestaande grenzen kan een enorme leefbaarheidsimpuls geven, zeker bij bepaalde dorpen. Toch maak ik me niet erg zorgen om de vitaliteit van de dorpen in het Groene Hart, toestanden zoals de leeglopende dorpen op het platteland in Frankrijk zul je hier niet zo snel krijgen.

Uiteindelijk zijn er altijd op relatief korte afstand voorzieningen te vinden. Bovendien blijft het Groene Hart een aantrekkelijke plek om te wonen, dus van leegstand is ook geen sprake. Ook bij de provincie proberen we ervoor te zorgen dat het woningaanbod divers is. Als je het aan de markt overlaat, zal er amper sociale huur gebouwd worden.

Over de afgelopen decennia is er nergens zoveel gebouwd als in het Groene Hart, maar we proberen nu grootschalige projecten zo veel mogelijk te voorkomen. Dit ook met oog op de toekomst; vernatting om bodemdaling tegen te gaan of de gevolgen van klimaatverandering maken dat er weinig plekken in het Groene Hart zijn waar toekomstbestendig gebouwd kan worden. Ik denk dat het Groene Hart meer gebaat is bij de vraag “Hoe kun je hier een toekomstbestendig gebied creëren met gebruiks- en recreatiewaarde?” en niet “Hoe kun je hier het beste bouwen?”

Het Groene Hart staat aan het begin van een aantal grote transitie rondom belangrijke vraagstukken, dus het is onvermijdelijk dat het gebied gaat veranderen. Het Groene Hart is nu een groen biljartlaken met één functie en één uiterlijk, maar waar we naar streven is een quilt; waarin allerlei patronen te zien zijn maar wat nog wel als een geheel te beleven is. ”

Patricia Françoise-Braaksma

Manager Bestuurlijk Platform Groene Hart



Patricia Françoise-Braaksma is manager van het Coördinatiebureau Groene Hart, de werkorganisatie van het Bestuurlijk Platform Groene Hart, waar ze ook secretaris is (voorheen Stuurgroep Groene Hart). Ze is al langere tijd bezig met natuur- en landschapsbeleid en vanaf 2018 is ze (in samenwerking) aan de slag geweest om van het Groene Hart een NOVI-gebied te maken, wat is erkend.

Het Bestuurlijk Platform Groene Hart is een overheidssamenwerking met de 3 provincies, 5 waterschappen, departementen vanuit de rijksoverheid en de 35 gemeentes die het Groene Hart telt. Vanuit het Coördinatiebureau Groene Hart werken er verschillende werkgroepen aan de thema's bodem, water en landgebruik, vitale dorpen en steden, energietransitie en recreatie.

“Dat het Groene Hart sinds kort een NOVI-gebied is, betekent dat we als 4 overheidslagen meer gaan samenwerken. De rijksoverheid denkt nu dus ook mee, maar we pleiten voor een regionale sturing, geen landelijke. Binnen de overheidslagen is er redelijk consensus over de thema's bodem en landgebruik, maar op het gebied van verstedelijking ligt lang niet iedereen op dezelfde lijn. Het is wel de bedoeling dat iedereen elkaar gaat vinden bij het Bestuurlijk Platform.

We proberen iets te creëren met het bureau dat de benodigde veranderingen in het gebied kan accelereren, en uit te zoeken waar we te hulp kunnen schieten. Op dit moment lopen er meer dan 300 pilots in het hele Groene Hart op het gebied van bodem, landbouw en natuur. Wat wij doen is voorkomen dat die pilots worden afgerond en vergeten, maar juist zorgen dat de kansrijke projecten op de juiste tafels komen en een vervolg krijgen.

“ Bewoners zijn ook de pleitbezorgers van hun leefgebied, en kunnen helpen om de landschappelijke kwaliteiten van het Groene Hart te waarborgen. ”

Een lange termijn visie is ontzettend belangrijk als je kijkt naar de uitdagingen waar dit gebied voor staat. We moeten er wel voor zorgen dat zodra we de landbouwtransitie ingaan, we als overheid wel een nieuw perspectief kunnen bieden dat niet over 5 jaar ineens toch niet blijkt te werken. Ik denk niet dat we alle boeren moeten gaan uitkopen en overal moerasnatuur van moeten maken, dat is financieel ook geen haalbare optie. De boer is al eeuwenlang beheerder van het landschap, maar door de schaalvergroting en intensivering van de landbouw zitten zij (en wij dus ook) nu in de problemen. We zouden ook het beheer van het landschap op een juiste manier kunnen gaan stimuleren door de boer ook te gaan betalen voor maatschappelijke diensten als biodiversiteit en waterberging. Op die manier heeft de boer genoeg middelen om meer te kunnen extensiveren, wat de druk op het landschap verlaagd.

Onze bestuursovereenkomst is getekend voor een periode van minimaal 6 jaar, waardoor we dus door de verkiezingen heen kunnen blijven werken. Op die manier wordt er een plan voor de langere termijn gemaakt, maar kijken we ook naar welke stappen nu nodig zijn om straks te kunnen bereiken wat moet gebeuren.

In het ontwerp onderzoek dat we hebben laten uitvoeren (door oa Rens Wijnakker) wordt aangetoond dat er het Groene Hart wel moet veranderen, maar dat het gebied

eigenlijk juist nog mooier kan worden, met meer diversiteit en nuance. Mensen zijn altijd bang voor verandering, maar men vergeet ook dat het Groene Hart helemaal niet altijd zo is geweest. Ik denk dat als je mensen laat zien hoe het ook kan worden, je ze wel meekrijgt in het nieuwe verhaal. Het klinkt misschien idealistisch, maar ik denk echt dat we kwaliteit kunnen gaan toevoegen, in plaats van verder verschaalen.

Het moet mogelijk zijn om te gaan wonen in het Groene Hart, dit is niet alleen nodig om de plannen economisch sluitend te krijgen maar ook om de vitaliteit van bestaande dorpen te waarborgen. Dit betekent niet dat we lomp moeten gaan bouwen, want we moeten de fragmentatie in het gebied niet erger maken. Echter moet het Groene Hart wel mee ontwikkelen in het tempo van de rest van Nederland, dus ook in woningbehoefte moet worden voorzien. Op sommige plekken kan grootschalige woningbouw misschien zelfs wel helpen om verrommeling tegen te gaan. Bewoners zijn ook pleitbezorgers van het landschap waarin zij wonen, en kunnen helpen om de landschappelijke kwaliteiten van het Groene Hart te waarborgen.

De waarde van het Groene Hart ligt toch in de wederkerigheid met de Randstad. Het Groene Hart is een entiteit als geheel door de Randstad die haar omringt.

Aad Straathof

Boer & Themahouder Veenweiden



Aad Straathof is 3e generatie boer in Leimuiden. Hij beheert een divers bedrijf; naast verschillende koeienrassen voor het vlees verzorgt hij ook een groot aantal andere dieren en zijn er meerdere recreatieve functies waaronder een kinderboerderij en een camping. Ook is hij sinds 3 jaar themahouder Veenweiden bij LTO Noord. Hiervoor is hij 12 jaar lang, in 3 verschillende termijnen, heemraad geweest bij het Hoogheemraadschap Rijnland.

" Vijf jaar geleden heb ik wegens omstandigheden een groot deel van mijn land moeten verkopen en heb ik toen ook mijn veestapel gehalveerd; van de 120 melkkoeien bleven er nog zo'n 60 over. Helaas bleek al snel dat met het halveren van de veestapel de kosten niet evenredig dalen. Begin 2021 heb ik daarom het roer omgegooid, van melkvee naar vleesvee en daarnaast extra inkomsten

uit recreatieve functies zoals een café, B&B en een vergaderruimte. De melkprijs is de afgelopen 30 jaar ongeveer 20% gedaald, terwijl de kosten van een gemiddelde boer zo'n 260% zijn gestegen. Er zit voor een boer dus weinig anders op dan óf op te schalen, of er nevenfuncties bij zoeken.

Economisch gezien kan je het beste boeren met 3 koeien per hectare. Willen we het klimaat dienen en de bodemdaling tegengaan, zullen we toch moeten gaan extensiveren. Met alleen een bak geld vanuit de overheid zijn er nog geen concrete maatregelen. Bovendien moet de boer ook enthousiast gemaakt worden. Het gemoed van veel boeren is nu matig; ze voelen zich boos en onzeker, en van diezelfde boeren wordt wel verwacht dat ze gaan innoveren en investeren. Als de maatschappij wil dat we de veestapel gaan halveren, moet er wel een verdienmodel voor de boer blijven bestaan. Een goede oplossing hiervoor is dat het Rijk land afwaardeert: het geld dat hierbij vrijkomt zorgt ervoor dat een boer tegen een relatief lage prijs kan extensiveren. Er kunnen dan ook meer maatschappelijke diensten worden verleend door de boer, zoals weidevogelbeheer of biodiverse oevers.

Grasland blijft denk ik toch wel de basis van het veenweidegebied. Gras geeft ook een bepaalde zekerheid dat je koeien in het landschap blijft zien, iets wat één van de

landschappelijke kwaliteiten van het Groene Hart is. Maar je moet je ogen niet sluiten voor nieuwe alternatieven. Die pilots komen ook vaak iut een licht alternatieve hoek en boeren doen hier vaak lacherig over. Vaak wordt je fors financieel ondersteund als boer om nieuwe teelten te proberen. Om echt over te gaan op natte teelten moet je ook de boeren hun mindset veranderen, en daar gaat denk ik wel een generatie overheen. Bovendien zijn veel natte teelten nu lastig te bewerken en kosten meer geld dan ze opleveren. Ik ben teveel boer om aan te nemen dat dat dé oplossing is, maar ik weet ook politiek gezien dat je open moet staan voor dit soort kansen.

Nederlandse boeren staan overal ter wereld bekend als gedreven ondernemers. Wij kennen het kunstje. En dat we er soms ook nog meer doorgaan als de economie het niet meer toelaat, staat ook vast. Het is dan ook wel echt een 'way of life', die je niet zomaar kan en wil opgeven. Als je kijkt naar je geïnvesteerde euro's en naar het rendement daarvan, daar hoeft je het echt niet voor te doen. De economische drijfveer is niet wat een boer boer maakt. Maar het voortzetten van iets wat de familie hem gegund heeft, en het omgaan met de elementen (de natuur is daar een van), dat is wat de meeste boeren drijft. Maar daar komen de laatste jaren wel scheurtjes in. Per dag stoppen 5 of 6 boeren, iets wat overigens al jaren speelt. Dat is ook wel weer prima, want

de boeren die wel blijven hebben meer grond nodig. Alle opgaven waar we nu voor staan zijn in die zin ook wel weer een kans, maar die moet je wel willen pakken. En niet verzuren. Woningbouw op oude erven is ook een mooie kans, maar als je het niet goed doet kan het ook verrommeling veroorzaken.

Het landelijk gebied kan natuurlijk niet de hele woonproblematiek oplossen, maar ik denk wel dat het mét behoud van ruimtelijke kwaliteit bepaalde doelgroepen kan helpen. Er komen sowieso de komende tijd boerenerven vrij, en als je daar een soort community van kan maken waar een groepje mensen fijn kan wonen en er misschien ook nog wat voedselproductie is, zou dat de kwaliteit van het landelijk gebied alleen maar verhogen. Niet in de minste plaats omdat het verrommeling, leegstand of onguire praktijken in voormalige schuren kan tegengaan. "

" De economische drijfveer is niet wat een boer boer maakt. Maar het voortzetten van iets wat de familie hem gegund heeft, en het omgaan met de elementen, is wat de meeste boeren drijft. "

Janneke Hoekstra

Bestuurslid Land van Ons



Janneke Hoekstra is bestuurslid van burgerinitiatief Land van Ons, met in haar portefeuille biodiversiteit en landbouw. Daarnaast is ze ook betrokken bij het team dat de vrijwilligersorganisatie van Land van Ons vormgeeft. Hiervoor werkte ze o.a. bij het Ministerie van Landbouw als directeur kennis en innovatie.

Land van Ons is een coöperatie met als doelstelling een nieuwe agroecologische hoofdstructuur te realiseren, om zo de biodiversiteit op landbouwgrond te verhogen en te waarborgen, maar ook om een toekomstbestendige vorm van landbouw te faciliteren. Het doel is om zo (samen met verwante organisaties) 15% van het totale landbouwareaal te beheren. Ook is het van belang meer verantwoordelijkheid voor de bodem bij de burger neer te leggen; want het land waarop wij leven is de basis van ons bestaan.

“De kracht van Land van Ons zit hem erin dat we een concreet doel nastreven, en dat we los van korte termijn politiek staan, waardoor we zelfstandig onze ambitie kunnen nastreven. We merken dat veel boeren hierin geïnteresseerd zijn, en graag op een regeneratieve manier landbouw willen bedrijven, dus we hebben totaal geen moeite met het vinden van boeren die ons land willen pachten, integendeel. We verpachten ons aangekochte land dus voor een zachte prijs aan boeren, mits ze aan een aantal voorwaarden voldoen. Daarnaast hebben we ook een vrijwilligersorganisatie die nauw contact heeft met de boer en meehelpt aan het biodivers maken van bijvoorbeeld de oevers en bermen van het areaal.

In Oude Ade, midden in het Groene Hart, hebben we onlangs in samenwerking met de universiteit Leiden een groot stuk land gekocht dat uit één peilvak bestaat. Hier gaan we het waterpeil verhogen en gaat de universiteit verschillende experimenten ondernemen met natte teelten en dergelijke. Doel is ook om de economische haalbaarheid te testen.

We hebben ook een pilot opgezet om het inheemse gewas boekweit terug op de markt te brengen in Nederland. Vroeger was dit een heel gangbaar gewas in Nederland, maar tegenwoordig komt alle boekweit uit het buitenland, terwijl het hier heel goed groeit. Voor een boer is het nu vaak te riskant om

“ Ruimtelijke inrichting hangt sterk samen met voedselprijzen, en dus ook met de wereldmarkt. De markt heeft de boer in de richting van monocultuur en grootschalige landbouw gedreven. ”

weer een hele nieuwe keten op te zetten, dus hebben we het heft in eigen hand genomen. We hebben een stuk land gevonden en een loonwerker in dienst genomen, en nu verkopen we lokale, biologische boekweit.

De melkveehouderij krijgt nu vaak de schuld van de problematiek in het Groene Hart, terwijl men vergeet dat er ook niet heel veel anders mogelijk is op veel veengronden. Het veenweidegebied is misschien wel de bakermat van de melkveehouderij in Nederland, omdat je er weinig kan telen maar vee er nog wel iets mee kan. Het probleem is alleen de manier waarop het nu gaat.

Door de lage melkprijzen heeft de boer weinig andere keus dan intensiveren en opschalen. Daarvoor moet de grasproductie omhoog, en

dus het waterpeil omlaag. Dit is niet de schuld van de boer of van de industrie, maar de consument is hier ook mede-verantwoordelijk voor. We zitten vast in een systeem, maar het kan ook anders. Echter moeten we dan wel de ambitie loslaten om voor de wereldmarkt te produceren. Hier dient de (Europese) overheid richting aan te geven. Ruimtelijke inrichting hangt dus heel erg samen met voedselprijzen, en met de wereldmarkt. De markt heeft de boer in de richting van monocultuur en grootschalige landbouw gedreven. Er kan ook met een hoger waterpeil, en dus minder bodemdaling en minder CO2-uitstoot, nog steeds ruimte zijn voor de melkveehouderijen, maar extensiever en natuurvriendelijker.

Het dikke schot tussen landbouw aan de ene kant en natuur aan de andere kant moet gewoon weg. Juist tussenvormen zijn heel waardevol. Veel van de flora en fauna die wij nu zo hard proberen te beschermen, zijn soorten die floreren in het agrarisch landschap (denk aan de Grutto of de Roerdomp). We zijn ook al sinds de Middeleeuwen ons landje druk aan het bewerken en natuur die niet ooit door mensen is gemaakt bestaat niet eens in Nederland.

Biodiversiteit kan juist goed samengaan met landbouw, en met wonen. Voor landbouw is biodiversiteit onmisbaar, en vice versa. Ook wonen in een toekomstbestendige, groene leefomgeving vind ik essentieel “.

Inge van der Meer

Wethouder gemeente Kaag en Braassem



Inge van de Meer is geboren en getogen in de gemeente Kaag en Braassem, midden in het Groene Hart. Sinds 2018 is ze hier namens D66 wethouder met portefeuilles ruimtelijke ordening, duurzaamheid en cultuur.

"Toen ik na 27 jaar in Noordwijk te hebben gewoond weer terugkeerde naar Roelofarendsveen, wilde ik ook iets doen voor de gemeenschap. Als wethouder merk je hoe ondernemend de gemeenschap hier eigenlijk is. Tegelijkertijd heb ik ook wel gemerkt hoe gecompliceerd het is om in een gemeente in het Groene Hart duurzaamheidsdoelstellingen te halen. Vanuit het Parijs-akkoord worden de doelstellingen via de verschillende overheidslagen bij ons neergelegd om te verwerken, maar tegelijkertijd krijgen we ook veel beperkingen opgelegd vanuit onder andere de provincie. We moeten bijvoorbeeld

de energiedoelstellingen halen, maar tegelijkertijd mogen we geen windmolens bouwen. Daar komt nog bij dat, net als in een groot deel van het Groene Hart, we in Kaag en Braassem veel last van bodemdaling hebben. De helft van onze uitstoot als gemeente komt van de oxidatie van het veen. Dit is niet zomaar op te lossen, als je het hele gebied onder water zet krijg je weer methaanuitstoot, en bovendien hebben we een woonbehoefte maar mogen we geen drijvende woningen realiseren, want dat staat niet in de plannen van de provincie.

Er staat veel te veranderen in het Groene Hart en er wordt gelukkig al veel geëxperimenteerd, maar we staan ook pas aan het begin van een grote transitie. Dat alle vier overheidslagen hier een vinger in de pap hebben, werkt niet mee. In het vorige coalitie-akkoord van de provincie is bijvoorbeeld bepaald dat het Groene Hart "vrij moet blijven", wat in strijd is met allerlei andere voornemens en afspraken. Hoe ga je bijvoorbeeld de energieambities halen als er niks mag veranderen? Wij als gemeente zien ook de waarde van de openheid van het Groene Hart, maar we willen ook de bodemdaling tegengaan, aan de energieopgave werken en de vitaliteit van onze dorpen bewaren, waardoor bouwen soms noodzakelijk is. Er is nu te weinig ruimte voor gebiedsgerichte oplossingen en nuance. Plannen voor de lange termijn zijn lastig te

maken aangezien elke 4 jaar de gemeentes, waterschappen en provincies veranderen, en dit loopt ook nog door elkaar.

Het hele Groene Hart onder water zetten, is in essentie misschien wel een realistisch idee, maar dan kan de gemeente zichzelf wel vast afschaffen, wat dan wel weer sensationeel zou zijn. Ook is handelen uit angst nooit een goed idee, en mensen kunnen eigenlijk niet zo ver vooruit kijken. Ik denk dat we beter kunnen gaan kijken naar hoe we in kleine stapjes uiteindelijk toch naar een duurzame toekomst kunnen bewegen.

De boeren in het Groene Hart hebben de laatste jaren zo veel regels gekregen rondom de stikstofproblematiek e.d., maar hoe goed is de gemeente of de overheid nou eigenlijk in bepalen wat een boer het beste kan doen? Er zijn veel kleine regeltjes rondom stikstof en mest, maar tot nu toe wordt er nog nauwelijks druk uitgeoefend om bodemdaling tegen te gaan. Eigenlijk zou het Hoogheemraadschap hierin het initiatief moeten nemen, maar aangezien zij voor de helft uit boeren bestaan zal dat zo'n vaart wel niet lopen. Ik wil wel helpen duwen, maar wie gaat de kar trekken?

Veel overheden zetten nu vol in op de verdichting binnen bestaande dorps- en stadsgrenzen, en daarbuiten is dan niks mogelijk. Zelf geloof ik daar niet per se in, wat je dan krijgt is een hele harde overgang

tussen stad en platteland, terwijl ik juist denk dat een zachte overgang voor meer omgevingskwaliteit zorgt. Bovendien denk ik dat bewoners juist in een dorp gaan wonen voor de rust en ruimte, en niet voor het concept van de compacte stad.

Hier komt nog bij dat er bijna enkel eengezinswoningen worden gebouwd, terwijl er juist behoefte is aan diversiteit. 'Moeilijke' doelgroepen zoals hulpbehoevenden, komen nu vaak in de omliggende Randstad terecht. Daarvan kan je je afvragen of dat een goed idee is. Zij moeten hierdoor noodgedwongen hun dorp verlaten, en ook in de grote steden kunnen de verhoudingen hierdoor scheef gaan lopen.

Al met al staat het Groene Hart in de toekomst voor een aantal uitdagende zaken "

" Het zou wel sensationeel zijn als wij onszelf als gemeente vast zouden afschaffen omdat het hele Groene Hart over 50 jaar toch onder water zal staan. "

Frank Agterof

Vink + Veenman bouw en ontwikkeling



Frank Agterof is directeur van Vink+Veenman. Dit bouw- en ontwikkelingsbedrijf opereert al meer dan 75 jaar in Nieuwkoop, midden in het Groene Hart. Projecten variëren van seriematige woningbouw tot renovaties en utiliteitsgebouwen voor zorg of onderwijs.

Vink+Veenman is in de eerste plaats een bouwbedrijf met de focus op voornamelijk grondgebonden, seriematige woningbouw. Vroeger bouwde Vink en Veenman voornamelijk in de directe omgeving; Nieuwkoop, Bodegraven en nabijgelegen dorpen. Tegenwoordig krijgen ze ook opdrachten binnen in Amsterdam, Den Haag en de rest van de Randstad. Het werk bestaat nog steeds voornamelijk uit kleinschalige woningbouw-projecten, maar ook renovaties, appartementen en transformaties behoren tegenwoordig tot het portefeuille.

“Het opstarten van nieuwe projecten binnen het Groene Hart kan heel moeilijk zijn wegens alle beperkingen die hier gelden rondom bestemmingsplannen en bestaande stads- en dorpsgrenzen. In veel regio's is het al moeilijk om überhaupt percelen te vinden waarop nog gebouwd mag worden, terwijl er dan wel een bepaalde woonbehoefte is in veel gemeentes. Aan de andere kant is dit niet per sé uniek aan het gebied, we zien dit eigenlijk overal, ook in de grote steden. Er wordt continu gepraat over de hoge woningnood, terwijl bouwbedrijven wel willen bouwen en investeerders wel willen investeren, maar alleen grond aankopen en alle benodigde vergunningen krijgen duurt vaak al jaren. Ook merken we dat gemeentes vaak wel willen bouwen, zij zien de woonbehoefte en willen hun dorpen en steden vitaal houden. Echter is dit weer niet altijd in overeenstemming met de provincie, wat dan ook weer problemen oplevert. We hebben bijvoorbeeld twee projecten gedaan van agrarisch gebruik naar woningbouw, en die duurden allebei meer dan 8 jaar van moment van aankoop tot realisatie. Op deze manier wordt de woningnood natuurlijk nooit opgelost.

In het Groene Hart zie je onwijze vergrijzing, dus doorstroming en nieuwe aanwas is echt van groot belang om het gebied leefbaar te houden. Bij de ontwikkeling van eengezinswoningen in de buurt van een

“ In het Groene Hart zie je onwijze vergrijzing, dus doorstroming en nieuwe aanwas is van groot belang om het gebied leefbaar te houden. ”

basisschool in het dorp Hoogmade belde de directrice mij op gegeven moment op om te vragen of de bouw een beetje opschoot, omdat er nieuwe kinderen nodig waren om de school vitaal te kunnen houden. Wij zien ook wel dat er een grote behoefte is aan bijvoorbeeld starterswoningen in dorpen in het Groene Hart, en dan vooral de goedkopere segmenten. Helaas gaat het uiteindelijk toch allemaal om geld, en moeten er andere, duurdere woningen gebouwd worden om deze woningen te kunnen dragen. Wat wel een oplossing kan zijn, en dat zien we ook wel af en toe, is dat een gemeente maximalisaties aanbrengt in V.O.N. prijzen, of eigen bouwgrond voor een lagere prijs op de markt zet, met de voorwaarde dat daar bepaalde doelgroepen worden gefaciliteerd. Zo kunnen bouwbedrijven het zich veroorloven om voor speciale doelgroepen te bouwen, zonder daarbij verlies te draaien.

Soms zie je wel een artikel voorbij komen waarin wordt gesuggereerd dat men maar beter het hele Groene Hart onder water kan zetten om de bodemdaling te stoppen. Maar wat gebeurt er dan met alle bestaande dorpen en steden? Met zo'n idee kan ik niks. De hamvraag is eigenlijk; wat willen we nou in vredesnaam met dit kleine landje? We willen landbouw, we willen wonen, we willen datacenters, we willen windmolens en zonnevelden, we willen zo veel. Het is denk ik van belang dat er eenheid in het beleid komt, door alle overheidslagen heen. Er moet een lijn uitgezet worden met een beleid voor het Groene Hart voor de komende 10 of 15 jaar, we kunnen het ons niet veroorloven om elke 4 jaar van koers te veranderen, daar ondervindt iedereen alleen maar nadeel van ”